

תאריך: 20/6/16

פורום החנ"מ - סיכום תלת שנתי

פורום החנ"מ הוקם ופועל למעלה מחמש עשרה שנה ובהרכבים שונים. במהלך הזמן, חלו שינויים משמעותיים הן בהתפתחות של אגף פסיכולוגיה והן בתכני העיסוק והפעילות של הפסיכולוג החינוכי בכלל ובחנ"מ בפרט. מכלול שינויים אלו רלוונטיים, וללא ספק, הקרינו והשפיעו גם על מקומו ותפקידו של הפורום.

פורום החנ"מ מהווה גוף ביניים המחבר בין רמת השטח לרמת המטה. בהתאם לכך, הוא פועל כצוות הן בהקשר להטמעת שינויים בתהליכי ונהלי פעילות ברמת המחוזות והשפח"ים והן בהקשר להעברת מידע וניסיון הנצבר ועולה מהשטח, מחלק מהשפ"חים, לרמת הפסיכולוגים המחוזיים והעברתה לכלל השפ"חים. (לדוגמא: הטמעת המחווה של וועדות השילוב, הטמעה ולמידה מתמדת של חוזר מנכ"ל המעודכן העוסק בחנ"מ ועוד).

להלן יוצגו הנושאים המרכזיים בהם עסק הפורום בשלוש השנים האחרונות.

כחלק מהתהליך המתרחש באגף פסיכולוגיה להעלאה על הכתב, המשימה המרכזית והעיקרית בה עסק הפורום הייתה אינטגרציה וכתובה של תפיסת תפקידו ופעילותו של הפסיכולוג החינוכי בחינוך המיוחד וכתובת "אוגדן החנ"מ" ("אוגדן לפסיכולוג החינוכי בפעילותו בחינוך המיוחד: הילד עם הצרכים המיוחדים, משפחתו ומסגרות החינוך. רקע, חוקים, נהלים וקווים מנחים לעבודה"). חשוב לציין כי פורום זה, עוסק בכתובת האוגדן מזה שנים רבות וטיוטת האוגדן הסופית שהוגשה למטה שפ"י ב 12/15 מבוססת רבות על חומרים ומידע שנצבר בעבודת צוותי הפורום הקודמים (נציין, במיוחד, את נילי זלצמן ז"ל וניצה ענבי ז"ל). אנו צופים, כי עקב שינויים, שככל הנראה יתרחשו בעתיד הקרוב בתחום החנ"מ, יהיה צורך לעדכנו מחדש.

כמו כן, דיון מתמשך עסק בתפקיד הפסיכולוג החינוכי בעבודתו עם ילדים בעלי צרכים מיוחדים על פני כל הרצף: הכלה, שילוב, כיתות חנ"מ ומסגרות כוללניות.

סוגיות ודילמות נדונו ולובנו סביב תפקידנו: המצוי מול הרצוי, זהירות מפני כניסה והישאבות לתפקיד "שומרי סף", ערנות להגדרות ולייחודיות המקצוע שלנו-תוך התכוונות לצרכי השטח והתייחסות להיקפי השירות המוגדרים במתווה השפח"ים.

בנוסף, בפורום התקיים עיסוק רב ומתמשך בנושא **הוועדות הסטטוטוריות**. וועדות אלו בכלל, וועדות ההשמה בפרט מהוות זירה קריטית אליה מתנקזים תהליכי עבודה ארוכי טווח ומרובי משתתפים ובה, לעיתים, מתרחשים התהליכים המקצועיים בלויית טעינות רגשית רבת משמעות. בהתאם, גם קיימת חשיבות מרבית למקומו ולתפקידו של הפסיכולוג חבר הוועדה כמו גם למשמעות ולזהות עיסוקו. לדוגמא: הצורך לרכוש, ולהפנים מידע מקצועי רב ועדכני, ליצור המרה והתאמה בין מושגים מסקציות מקצועיות שונות ולהגיע לכלל אינטגרציה אשר תשרת באופן מיטבי את הילד.

התקיים גם דיון ברלוונטיות ובממשק של **הגדרות מבנה העבודה של הפסיכולוג** (היקפי שירות ע"פ המתווה) עם מהות ועומק פעילותו בתהליכי עבודה טרם שילובו בחנ"מ, בעת השתלבותו בחנ"מ ולעיתים לאחר החנ"מ. (השתלבותו בחינוך הרגיל או סיום לימודיו במערכת החינוך). נושא זה הינו משמעותי לגבי מידת הפניות של הפסיכולוג בתהליך הליווי של ילדים, הוריהם ושל צוותים במסגרות החינוך ולא רק או בעיקר דרך פעילות אבחון ו/או הערכה.

יש לציין כי לאורך כל הדיונים בפורום נשזר מרכיב **האתיקה בפעילות הפסיכולוג החינוכי** במיוחד לאור המורכבות המבנית והתהליכים של עבודת הפסיכולוג החינוכי בתחום זה. לצד מהות ותכנים מקצועיים, פעילות עם חוזר מנכ"ל ועם ילדים והוריהם ועם צוותים במסגרות החינוך - העיסוק במרחב החנ"מ פועל לאורו של חוק החנ"מ - מאפיין שחייב הן בקיאות והבנה של כוונת המחוקק לצד כללי אתיקה, מקצועיות ומתח מבני בין הגורמים שצוינו לעיל. לצד ובנוסף לסוגיות המרכזיות שצוינו לעיל, עסק הפורום במגוון נושאים ספציפיים רחב כגון:

מהות האבחון הפסיכולוגי ככלי, שימוש בכלים שונים לצרכי דיאגנוזות שונות.

הצורך בלמידה ייעודית ובהכשרות ממוקדות ע"פ ידע שנצבר לגבי לקויות ספציפיות (לדוגמא ידע סביב לקויות בשלבים התפתחותיים שונים, אוכלוסיות החנ"מ, ASD, וכו').

התעדכנות בשינויי אבחנות שונות (DSM5) והמשמעות לכלי ולתהליכי העבודה שלנו.

יישום המלצות דורנר במחוזות שונים : אחד השינויים המהותיים היה הצורך המשמעותי בליווי הורים בתהליכי קבלת ההחלטות ובליווי צוותי החינוך הרגיל לקראת קליטת תלמידים עם צרכים מיוחדים. תהליך שינויי משמעותי שמתייחס לשינויי עמדות והרגלים ארוכי טווח – הן בצוותי החינוך והן בקרב הפסיכולוגים החינוכיים עצמם.

הפסיכולוג החינוכי וועדות ערר, זהו מרחב נוסף, הטומן בחובו אפשרות של הצבת הפסיכולוג החינוכי במצבי עמימות ואי בהירות לגבי הגדרות תפקידו והמצופה ממנו.

הערכה, אבחון ופסיכו דיאגנוסטיקה – מרחב החנ"מ מהווה כיום אחד מהמקומות המרכזיים להתנסות בקטגוריית הכשרה זו. נדרשת חשיבה ותיאום משמעותי עם הוועדה לפסיכולוגיה חינוכית במועצת הפסיכולוגים וכן עם פורום הכשרה והצוות ללקויות למידה בשפ"י.

ולבסוף, הגדרות תפקיד ברורות יותר לפורום החנ"מ. הגדרות סמכויותיו ואחריותו ומכך הגדרות ברורות יותר של נהלי ותהליכי פעילותו ועבודתו עם מטה אגף פסיכולוגיה ועם המחוזות. בפורום "צמרת" ביולי 2017, נדונו סוגיות אלו.

בברכה,

חברי הפורום הנוכחיים :

אביחי סטולרסקי - יו"ר הפורום, מנהל שפ"ח יבנה – מחוז מרכז

יהודית סלומון, שפ"ח ירושלים – מחוז ירושלים

ניל פלק, מנהל שפ"ח קרית גת – מחוז דרום

אליה רוזנפלד, שפ"ח נתניה – מחוז ת"א

דן קורין, מנהל שפ"ח חוף הכרמל – מחוז חיפה